

YAPON TILIDA TAXMIN VA EHTIMOLLIK IFODASI: GRAMMATIK SHAKLLARNING SEMANTIK FARQLARI.

Amirova Yulduz

O'zDJTU Sharq filologiyasi fakulteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yapon tilidagi ehtimollik va taxmin ma'nosini bildiruvchi grammatik shakllar o'rganiladi. Tadqiqotda ushbu shakllarning ma'no farqlari, qo'llanish o'rinlari hamda kontekstga ko'ra yuzaga keladigan semantik o'zgarishlar tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada yapon tilida taxminni ifodalashda ishlatiladigan grammatik vositalarning o'zaro farqlari va ularning nutqdagi tabiiy qo'llanilishi yoritiladi. Ish jarayonida turli misollar orqali shakllarning semantik xususiyatlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: yapon tili, ehtimollik, taxmin, semantika, grammatik shakl, tahlil, ma'no farqlari.

Annotation: This article examines the grammatical structures that express probability and supposition in the Japanese language. The study analyzes the semantic differences, usage contexts, and meaning variations that arise depending on the situation. It also explores the distinctions among grammatical forms used to express assumption in Japanese and their natural application in speech. Various examples are provided to clarify the semantic characteristics of these forms.

Keywords: Japanese language, probability, assumption, semantics, grammatical structure, analysis, meaning differences.

Аннотация: В данной статье рассматриваются грамматические формы японского языка, выражающие значение вероятности и предположения. В исследовании анализируются их семантические различия, особенности употребления и смысловые оттенки, возникающие в зависимости от контекста. Также освещаются различия между грамматическими средствами, выражающими предположение, и их естественное использование в речи. Для уточнения семантических особенностей приведены различные примеры.

Ключевые слова: японский язык, вероятность, предположение, семантика, грамматическая форма, анализ, различие значений.

Til o'rganishda grammatik ma'nolarning nozik farqlarini anglash muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, yapon tilidagi taxmin va ehtimollikni bildiruvchi shakllar o'zining ma'no soyasi va qo'llanish holatlari bilan murakkab tizimni tashkil etadi. Ushbu maqola shu shakllarning o'zaro farqini, ularning nutqdagi vazifasini hamda mazmunni aniqlashtirishdagi rolini yoritishga qaratilgan.

№	Grammatik shakl	Ma'nosi (o'zbek tilida)	Qo'llanilish va izoh
1	～でしょう／～だろう	“ehtimol”, “bo'lsa kerak”	Eng keng ishlatiladigan shakl. Odatda so'zlovchi ishonchi o'rta darajada bo'lgan taxminlarda ishlatiladi. Rasmiy va norasmiy nutqda uchraydi.
2	～かもしれない	“mumkin”, “balki”, “ehtimol”	Pastroq ishonch bildiradi. So'zlovchi voqeaga to'liq amin emas, taxmin darajasi past.
3	～そうだ	“ga o'xshaydi”, “ko'rinishiga qaraganda”	Ko'rish, eshitish yoki sezish asosida taxmin qilish. Tashqi belgiga qarab aytiladi.
4	～らしい	“emish”, “deb eshitdim”, “ga o'xshaydi”	Eshitilgan ma'lumot yoki mish-mishga asoslangan taxmin. Odatda so'zlovchi bevosita ko'rmagan holat haqida gapiradi.
5	～ようだ	“dek”, “ga o'xshaydi”, “shekilli”	Ob'ektiv kuzatuv yoki umumiy taassurot asosidagi taxmin. ～みただ bilan o'xshash, lekin rasmiyroq.
6	～みただ	“go'yo”, “xuddi”, “dek”	～ようだ ning so'zlashuvdagi yumshoq varianti. Kundalik nutqda keng ishlatiladi.
7	～に違いない	“albatta shunday”, “shubhasiz”	Yuqori ishonch bildiradi. So'zlovchi voqeaga deyarli amin. Ko'pincha mantiqiy xulosa sifatida ishlatiladi.
8	～はずだ	“kerak”, “bo'lishi lozim”	Mantiq yoki mavjud ma'lumotga asoslangan ehtimollik. Ko'pincha “kutilgan natija” ma'nosida.
9	～に見える	“ko'rinishiga qaraganda...”	Tashqi ko'rinish yoki holat asosida taxmin. Vizual idrokka tayangan shakl.
10	～と思う	“deb o'ylayman”, “menimcha”	Shaxsiy fikr orqali bildiruvchi subyektiv taxmin. Ko'proq yumshoq taxmin sifatida ishlatiladi.
11	～だと思われ る	“deb hisoblanadi”, “ehtimol shunday”	Rasmiy yoki ilmiy tilda ishlatiladi. Ob'ektiv tahlil yoki umumiy fikrni bildiradi.
12	～に違いない と思う	“albatta shunday deb o'ylayman”	Kuchli ishonch bilan bildirilgan shaxsiy taxmin. ～に違いない ga o'xshaydi, lekin subyektivroq.[1-2]

そうだ va ～みただ shakllarining kontekstdagi farqi:

Bu ikki shakl ko'pincha bir-biriga o'xshash ko'rinadi, chunki ikkisi ham gapiruvchining ko'rish yoki sezish orqali qilgan taxminini bildiradi. Ammo ularning farqi shundaki, ～そうだ tashqi belgilar asosidagi bevosita taxminni, ～みただ esa sezgi yoki o'xshatishga asoslangan subyektiv taxminni ifodalaydi.

～そうだ – tashqi belgiga asoslangan bevosita taxmin
Bu shakl gapiruvchi biror narsani ko'rib, “shunday bo'layotgandek” degan fikrga kelganda ishlatiladi. Taxmin ko'pincha holat sodir bo'lish arafasida ekanini bildiradi. Masalan: 雨が降りそうだ。 (Yomg'ir yog'adigandek.)
Bu yerda gapiruvchi osmonga qarab, bulutlar asosida xulosa chiqargan. Demak, bu ob'ektiv kuzatuvga asoslangan fikrdir.

Shuningdek, ～そうだ holat yoki hissiyotlarni ham ifodalashda ishlatiladi:

彼は泣きそうだ。 (U yig'lab yuboradigandek.)

Bu yerda gapiruvchi yuz ifodasidan yoki holatdan taxmin qilmoqda.

～みたいだ – sezgi yoki o'xshatishga asoslangan subyektiv taxmin

～みたいだ shakli ko'proq shaxsiy hissiyot va kuzatuv asosida aytiladi. Gapiruvchi holatni fakt sifatida emas, o'z taassuroti sifatida ifodalaydi.

Masalan: あの人は先生みたいだ。 (U o'qituvchiga o'xshaydi.)

Bu yerda gapiruvchi tashqi ko'rinish yoki muomala uslubiga qarab, shaxsni o'xshatmoqda. Bu shakl rasmiy tildan ko'ra og'zaki, yumshoq ohangda ishlatiladi.

～そうだ – tashqi belgilar, ko'rish yoki eshitish asosida, ko'proq aniq holatga nisbatan ishlatiladi.

～みたいだ – shaxsiy sezgi, o'xshatish, taassurot asosida, og'zaki nutqda tabiiyroq ishlatiladi. Masalan, ケーキが美味しそうだ。 (Tort mazali ko'rinadi.) – gapiruvchi tortni ko'rib shunday degan. ケーキが美味しいみたいだ。 (Tort mazali bo'lsa kerak.) – gapiruvchi uni tatib ko'rmagan, lekin hid, boshqalarning gaplari yoki yuz ifodasiga qarab shunday taxmin qilgan. Xulosa qilib aytganda, ～そうだ ko'rish va tashqi belgilar asosida shakllanadi, ～みたいだ esa sezgi va shaxsiy taassurot asosida ishlatiladi.

ようだ va ～らしい shakllarining farqi:

Bu ikki shakl ham taxmin yoki ehtimollikni bildiradi, lekin ularning asoslanish darajasi va gapiruvchining ma'lumot manbasi bilan farqlanadi.

～ようだ shakli, gapiruvchining bevosita ko'rgan yoki kuzatgan belgilariga tayanib, mantiqiy xulosa chiqarganini bildiradi. Bu shakl tahliliy va nisbatan rasmiy ohangda ishlatiladi. Masalan: 外は寒いようだ。 (Tashqarida sovuq shekilli.) Gapiruvchi derazadagi bug' yoki odamlarning kiyinishiga qarab shunday xulosa qilmoqda. Demak, bu dalil yoki belgiga asoslangan taxmin.

～らしい shakli esa, gapiruvchi boshqalardan eshitgan yoki bilvosita olingan ma'lumotni bildiradi. Gapiruvchi bu xabarni o'zi tekshirmagan, faqat eshitgan. Masalan: 田中さんは結婚したらしい。 (Tanaka turmush qurganmish.) Bu shaklda “mish-mish” yoki “eshitdimki” ohangi mavjud. Shu sababli u bevosita dalilga emas, ikkinchi manbaga tayangan taxminni bildiradi. Farq shundaki, ～ようだ –

tahliliy va kuzatuv asosida xulosa chiqaradi, ～らしい esa eshitilgan, tekshirilmagan axborotga asoslanadi.

かもしれない, ～でしょう／～だろう va ～に違いない shakllarining farqi:

Bu uch shakl ishonch darajasi jihatidan bir zanjirni tashkil etadi:
～かもしれない – eng past ishonch, “balki” yoki “ehtimol” ma’nosida.
～でしょう／～だろう – o‘rtacha ishonch, yumshoq taxmin.
～に違いない – yuqori ishonch, qat’iy taxmin.

～かもしれない shakli gapiruvchi biror holatni aniq bilmaydi, faqat ehtimol sifatida ko‘rsatadi.

Masalan: 明日は雨が降るかもしれない。 (Ertaga yomg‘ir yog‘ishi mumkin.)
Bu shaklda taxmin noaniq va ehtiyotkorlik bilan bildiriladi.

～でしょう yoki ～だろう shakllari esa gapiruvchi taxminiga ma’lum darajada ishonadi, lekin uni yumshoq ohangda ifodalaydi. ～でしょう rasmiyroq, ～だろう esa og‘zaki tildagi variant.

Masalan: 彼は来るでしょう。 (U kelar shekilli.)

～に違いない shakli esa gapiruvchi uchun taxmin emas, deyarli ishonchli xulosa hisoblanadi.

Masalan: 彼は日本人に違いない。 (U albatta yapon.)

Bu shaklda gapiruvchi dalil yoki tajribaga asoslanib, qat’iy ishonch bildiradi.

Umuman olganda, bu uch shakl taxminning kuchi bo‘yicha shunday ketma-ketlikda joylashadi:

～かもしれない → ～でしょう／～だろう → ～に違いない.[2]

Yapon tilidagi taxmin va ehtimollikni bildiruvchi grammatik shakllarni o‘rganish til o‘rganuvchilar uchun juda muhimdir. Chunki bu shakllar so‘zlovchining ishonch darajasini, voqealarga bo‘lgan sub’ektiv munosabatini aniq ifodalashga yordam beradi. Ularni to‘g‘ri qo‘llash orqali so‘zlovchi nutqini tabiiy, mantiqan asosli va madaniy jihatdan mos tarzda ifoda eta oladi. Bundan tashqari, bu shakllarni farqlab ishlata olish yapon tilidagi ma’no nozikliklarini anglashni osonlashtiradi. Masalan, *darou* va *kamoshirenai* o‘rtasidagi farqni bilgan o‘quvchi nafaqat taxminning darajasini, balki so‘zlovchining fikriga bo‘lgan ishonchini ham to‘g‘ri ifoda eta oladi. Shu bois, bu mavzuni chuqur o‘rganish tilni amaliy tarzda qo‘llashda, yozma va og‘zaki nutqda xatolarning oldini olishda katta ahamiyatga ega. Yapon tilini o‘rganayotgan talabalar uchun bu grammatik birliklarni o‘zlashtirish nafaqat

grammatik bilimni boyitadi, balki ularning kommunikativ kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Natijada, o'quvchilar o'z fikrlarini aniqlik, moslik va ifoda boyligi bilan yetkazishni o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. **みんなの日本語 初級 II 本冊 (Minna no Nihongo Shokyū II — Main Text, 2nd ed.)** — 3A Corporation. ISBN: 978-4883196463.
2. **新完全マスター 日本語能力試験 N4 文法 (Shin Kanzen Master JLPT N4 — Bunpō)** — 3A Corporation. ISBN: 978-4883196944.
3. **A Dictionary of Basic Japanese Grammar** — Seiichi Makino & Michio Tsutsui. Japan Times. ISBN: 978-4789004541
4. **A Dictionary of Intermediate Japanese Grammar** — Seiichi Makino & Michio Tsutsui. Japan Times. ISBN: 978-4789007757
5. **GENKI I: An Integrated Course in Elementary Japanese (Textbook)** — Eri Banno, Yoko Ikeda va boshqalar. Japan Times. ISBN: 978-4789014403.
6. **GENKI II: An Integrated Course in Elementary Japanese (Textbook)** — Eri Banno va boshqalar. Japan Times. ISBN: 978-4789014434.
7. **An Integrated Approach to Intermediate Japanese (Revised Edition)** — Akira Miura & Naomi Hanaoka McGloin. Japan Times. ISBN: 978-4789013079 .
8. **Tae Kim — Guide to Japanese Grammar (onlayn qo'llanma / PDF)** — Tae Kim. (onlayn: guidetojapanese.org). guidetojapanese.org
9. **IMABI** — Imabi.org (jonli onlayn grammatika ensiklopediyasi) — keng va chuqur tushuntirishlar bilan, darajaga qarab material.